

Asia: VN/9791/2020

Rikosprosessin tehostaminen

1. Lapsiin kohdistuvien rikosten käsittelyn nopeuttaminen

a) Esitutinnan toimittamista sekä syyteharkintaa ja syytteen nostamista kiireellisesti koskevat ehdotukset sekä pääkäsittelyn pitämistä määräajassa koskeva ehdotus asianomistajan ollessa alle 18-vuotias (ETL 3:11, ROL 1:8a ja ROL 5:13)

Ehdotus käsittää henkeen, terveyteen, yksityisyyteen, rauhaan, kunniaan, vapauteen tai seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen kohdistuneet rikokset eli kaikki keskeiset lapsiin kohdistuneet rikokset. Tällä hetkellä lapsirikostutkinta on jo koko maassa varsin keskitettyä ja lapsirikostutkijat tutkivat lapsirikoksia vähintään puolet työajastaan ja tyypillisesti lähes täysipäiväisesti. Heillä ei siksi ole mahdollisuutta priorisoida työtehtäviään juuri nykyistä enempää, sillä lähes kaikki tutkittavat asiat ovat jo priorisoituja eli lapsirikoksia. Esitutkintaa voidaan siis merkittävästi jouduttaa käytännössä vain lisäämällä lapsirikostutkijoiden määrää, sillä pelkkä kiireellisyysvelvoite ilman tutkija- ja tutkinnanjohtajaresurssien lisäämistä ei muuttaisi nykytilaa juuri mitenkään.

Mietinnössä ei tarkenneta, mitä "kiireellisellä" esitutinnan toimittamisella tarkoitetaan. Selvyyden ja tulkinnanvaran minimoimisen vuoksi jonkinlainen määrittely olisi perusteltua.

b) Edunvalvojan määräämistä esitutkinnassa koskeva ehdotus (ETL 4:8)

Mahdollisuus määrätä edunvalvoja myös todistajana kuultavalle lapselle on tärkeä ja perusteltu muutos. Lasten kuulusteleminen todistajan asemassa huoltajaansa vastaan on toimenpide, jota ei voi esitutkinnassa käyttää kevyesti tai harkitsematta. Tässä harkinnassa ja lapsen edun valvomisessa edunvalvojan saatavuuden ja kannanottojen merkitys on suuri.

2. Erityisosaamisen turvaaminen

a) Esitutinnan johdon keskittämistä alle 18-vuotiaita koskevassa esitutkinnassa koskeva ehdotus (ETL 4:7)

Esitutinnan johdon keskittäminen lapsirikoksiin perehtyneille tutkinnanjohtajille on perusteltu muutos. Tärkeää on tämän muutoksen myötä turvata se, että tutkinnanjohtajille on saatavilla

riittävän kattavaa ja jatkuvaa täydennyskoulutusta aihealueeseen liittyen, jotta tutkinnanjohtoresurssit voidaan turvata tällä osin.

b) Esitutkintatoimenpiteiden ja tutkinnan johdon keskittämistä erityisen suojelun tarpeessa olevia asianomistajia koskevassa esitutkinnassa koskeva ehdotus (ETL 4:7a)

Myös tämä ehdotus on kannatettava. Myös tältä osin on tärkeää kyetä tarjoamaan tutkinnanjohtajille mahdollisuus hankkia täydennyskoulutusta sekä ylläpitää ja päivittää osaamistaan.

3. Tekniikan hyödyntäminen rikosprosessissa

a) Kuulustelutilaisuuden tallentamista ääni- ja kuvatallenteeseen koskeva ehdotus (ETL 9:3)

Kuulustelutilaisuuksien tallentamisen lisääminen on niin koko rikosprosessin, asianosaisten kuin esitutkintaviranomaisenkin edun mukaista. Se lisää viranomaistoimien läpinäkyvyyttä ja parantaa rikosprosessin toimijoiden edellytyksiä arvioida esitutkintakertomusten luotettavuutta ja tehtyjen kuulustelujen asianmukaisuutta. Tallentamisen lisääminen ei yksin kuitenkaan riitä, vaan on myös tärkeää luoda säädökset, joiden perusteella tallennettuja esitutkintakertomuksia voidaan käyttää todisteena pääkäsitelyssä. Tällä hetkellä kuulustelutallenteiden käyttö nykyisen OK 17:24.3:n mukaisten tilanteiden ulkopuolella on hyvin vähäistä.

Tämä uudistus aiheuttaisi resurssitarpeita, sillä asianmukaisten kuulustelulaitteiden ja tallenuskapasiteetin hankkiminen edellyttää investointeja.

b) Kuulustelutilaisuuden tallentamisesta todisteena käyttämistä varten koskevat ehdotukset (ETL 9:4 ja OK 17:24)

Huomattavaa on, että ehdotetun muutoksenkaan jälkeen täysi-ikäisen asianomistajan henkilökohtaista kuulemista ei voi korvata kuulustelutallenteen katsomisella, jollei henkilökohtaisesta kuulemisesta voida osoittaa aiheutuvan asianomistajalle terveyden vaarantumista tai muuta vastaavaa merkittävää haittaa. Tämän vuoksi esimerkiksi seksuaalirikosten täysi-ikäisistä asianomistajista valtaosa joutunee jatkossakin kertomaan kokemuksestaan henkilökohtaisesti ainakin käräjäoikeudessa. He joutuvat siis pitämään kokemusta kuukausia tai vuosia tuoreena mielessään, jotta kykenevät kertomaan siitä yksityiskohtaisesti ja tarkasti oikeudenkäynnissä. Tämä voi merkittävästi hidastaa ja vaikeuttaa kokemuksesta toipumista.

Mikäli ehdotettu säädös tulee voimaan, on tärkeää, että poliisilla on heti säädöksen voimaantulosta lähtien valmiudet tallentaa kuulusteluja useammin ja enemmän kuin nyt. Tämä edellyttää joko liikuteltavien tai kiinteiden videokuulustelulaitteistojen parempaa saatavuutta poliisiasemilla.

4. Esitutkintayhteistyön kehittäminen

a) Tutkintasuunnitelmia koskeva ehdotus (ETL 3:3a)

Periaatteellisella tasolla tutkintasuunnitelman laatimisvelvoitteen lisääminen lakiin on kannatettavaa. Tutkintasuunnitelman laatimisvelvoitetta koskevassa säännöksessä on kuitenkin erittäin tärkeää, että se ei esityksen mukaisesti koske kategorisesti kaikkia niitä asioita, joista esitutkintaviranomaisen tulee 5 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan ilmoittaa syyttäjälle (jollei sitä olisi pidettävä asian laatu ja laajuus huomioon ottaen asian selvittämisen ja syyteharkinnan kannalta tarpeettomana). Esityksessä mainitulla tavalla syyttäjälle ilmoitettaviin asioihin kuuluu huomattava määrä sellaisia rikosasioita, joiden tutkinta on rutiiniluonteista ja tutkimussuunnitelman laatimisvelvoite aiheuttaisi ainoastaan tarpeetonta lisätyötä.

b) Loppulausuntoa koskeva ehdotus (ETL 10:1)

Loppulausuntoa koskeva esitys on perusteltu. Vaatimus yksilöidystä loppulausuntopyynnöstä on perusteltu ja tarpeellinen. Loppulausunnon kysymyksenasettelu on syytäkin pohtia jutun syyttäjän kanssa yhdessä, jotta loppulausuntomenettelyllä saavutetaan jotakin rakentavaa esimerkiksi epäillyn kiiston toistavan asiakirjan sijaan.

c) Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän yhteistyövelvollisuutta koskeva ehdotus (ETL 5:3)

Ei kommentoitavaa.

5. Sovittelumahdollisuudesta ilmoittamista koskevat ehdotukset (ETL 4:16 ja 4:18)

.

Ei kommentoitavaa.

6. Ns. putkakuolemia ja poliisin voimankäyttötilanteita koskevat ehdotukset (ETL 2:4 ja 5:1)

.

Ei kommentoitavaa.

7. Tarve ja edellytykset syyttäjän vaitiolo-oikeudesta säätämiseksi (mietinnön liite 2)

.

Poliisilaitos pitää tärkeänä, että syyttäjälle säädettäisiin esitutkintaviranomaisia vastaava vaitiolo-oikeus.

8. Muut mietinnössä käsitellyt asiat

a) Velvollisuus esitutkinnan toimittamiseen ja selvittämisvelvollisuuden laajuus

Voimassa olevat esitutkintalain säännökset mahdollistavat sen, että kaikkia lieviä rikoksia ei tarvitse tutkia tai esitutkinta voidaan jättää suorittamatta tai lopettaa syyttäjän tekemällä

rajoituspäätöksellä. Nykyiset säännökset ovat toimivia, mutta niiden soveltamisesta aiheutuu kustannuksia poliisissa.

Esitutkintalain uudistamisen yhteydessä olisi ollut perusteltua tehdä päätös siitä, onko olemassa sellaisia rikosasioita, joiden katsotaan olevan yhteiskunnallisen merkittävyytensä vuoksi sellaisia, että niiden esitutkintapakosta olisi voinut luopua. Säännöksellä ei olisi ollut merkittävää vaikutusta siihen, mitä rikosasioita tosiasiallisesti tutkitaan, mutta sillä olisi voitu saavuttaa työajan käyttöön liittyviä säästöjä. Tämän seurauksena työaikaa olisi voitu ohjata sellaisten rikosten tutkintaan, jotka ovat yhteiskunnan näkökulmasta haitallisimpia.

b) Syyteneuvottelun kehittäminen

Ei kommentoitavaa.

c) Perusteluvollisuus syyttäjän ja esitutkintaviranomaisen sekä tuomioistuimen ratkaisussa

Ei kommentoitavaa.

d) Rikosasioiden valmistelu käräjäoikeudessa

Ei kommentoitavaa.

e) Preklusio rikosasioissa

Ei kommentoitavaa.

f) Adheesioperiaate

Poliisilaitoksen näkemyksen mukaan mahdollisuus esittää syyteasian yhteydessä rikoksesta johtuva yksityisoikeudellinen vaatimus tulisi säilyttää.

g) Uhridirektiivin täytäntöönpano toisessa jäsenvaltiossa asuvien uhrien oikeuksien osalta

Ei kommentoitavaa.

9. Ehdotusten vaikutukset, mukaan lukien arvio mahdollisesta tuottavuuden lisääntymisestä sekä vaikutukset ICT-järjestelmiin

.

-

10. Muuta

.

-

Mettälä Pasi
Sisä-Suomen poliisilaitos